

Nord-Norsk Vindkraft

Nærings- og samfunnsinteresser Fagrappport Reiseliv

Konsekvensutredninger for Sjonfjellet vindkraftverk

2012-08-10 Oppdragsnr.: 5113415

Rev. 0	Dato: 27.2.2007	Beskrivelse	Utarbeide ASBJ	Fagkontroll FLH	Godkjent SKJ
Rev. 1	Dato: 15.1.2012	Beskrivelse Oppdatering	Utarbeide FLH	Fagkontroll ASBJ	Godkjent FLH
Rev. 2	Dato: 10.08.2012	Beskrivelse Komplettering skyggeasting	Utarbeide FLH	Fagkontroll ASBJ	Godkjent FLH

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

[Click here to enter text.](#) |

Innhold

1	Innledning	6
2	Tiltaksbeskrivelse	7
2.1	Dagens situasjon	7
2.2	Vindparken	7
2.3	Nettilknytning	8
2.4	0-Alternativet	8
3	Metode og datagrunnlag	10
3.1	Avgrensning av undersøkelsesområdet	10
3.2	Metode	10
3.3	Utredningsprogram	12
4	Status og områdets verdi for reiselivet	13
4.1	Lokalisering	13
4.2	Reiseliv i Nordland	14
4.3	Sentrale reiselivsaktører og -anlegg.	14
4.3.1	Nasjonale og regionale aktører og anlegg	15
4.3.2	Lokale aktører og anlegg i vindparkens influensområde	16
4.3.3	Oppsummering av verdier i vindparkens influensområde for reiselivet	19
5	Generelt om konsekvenser for reiselivet ved bygging av vindkraftverk	20
5.1	Undersøkelser om turisternes holdninger til vindkraft	20
6	Omfangs- og konsekvensvurderinger	23
6.1	Tiltakets omfang for sentrale reiselivsaktører og -anlegg	23
6.1.1	Utbygging på Sjonfjellet	23
6.1.2	Utbygging på Langset	27
6.1.3	Anleggsfasen	27
6.2	Konsekvenser av tiltaket	27
6.2.1	Utbygging på Langset	28
6.2.2	Anleggsfasen	28
7	Avbøtende tiltak	30
7.1	Anleggsfasen	30
7.2	Utbyggingen på Sjonfjellet	30
7.3	Utbyggingen på Langset	30
8	Referanser	31
8.1	Informanter	31

Sammendrag

Nord-Norsk Vindkraft AS planlegger en vindpark på Sjonfjellet i Nesna og Rana kommuner og ved Langset i Nesna kommune. Det er planlagt å bygge 120 vindturbiner på 3 MW hver på Sjonfjellet og 4 turbiner (2-2,5 MW) på Langset. Videre skal det bygges ca. 63 km atkomstveier og internveier, 2 trafostasjoner og et servicebygg. Influensområdet for temaet reiseliv omfatter områder som blir direkte berørt av tiltaket og reiselivslokaliteter der vindturbinene er synlige.

Selve planområdet er lite brukt for fjellturer i reiselivssammenheng. Sjonfjellet utgjør en visuell bakgrunnsramme for strandflaten utenfor. Kystriksveien og hurtigruteleia går igjennom det videre influensområdet og det medfører mye besøk i influensområdet på sommerstid.

For reiselivsbedriftene forventes de største konsekvenser for Nesna feriesenter og Bardal. Vindparken vil være et fremmedelement i feriesenterets nærmere aktivitetsområde.

Den foretrukne utsikten i Bardal vil være betydelig negativt påvirket av vindparken på relativt kort avstand (3 km). Virkningen for reiselivet forventes likevel å være begrenset, på grunn av at reiselivet i Bardal er kulturbasert og utsikten bare er en liten del av selve opplevelsen.

På grunnlag av undersøkelser som viser at reiselivet ikke har forandret seg i flere reiselivsregioner, til tross for vindkraftutbygging, har konsekvensgraden vært redusert i forhold til konsekvensgraden som utredningen kom fram til ved bruk av tillempet metodikk fra håndbok 140.

Den totale konsekvensen for reiselivet vurderes til å være liten negativ både for vindparken på Sjonfjellet og for de fire turbinene ved Langset, som er vurdert for seg selv.

Konsekvensene av anleggsfasen er begrenset i tid. De store transportene vil forstyrre reiselivstrafikken, men avbøtende tiltak kan begrense virkningen. Behov for overnatting og catering kan få noe positive virkninger for reiselivsbedrifter i nærområdet til vindparken.

1 Innledning

Konsekvensutredningen er utarbeidet i oppdrag fra Nord-Norsk Vindkraft i forbindelse med planlegging av en vindpark i Nesna og Rana kommuner i Nordland. Utredningen dekker temaet reiseliv og inneholder en beskrivelse av dagens situasjon, en vurdering av mulige konsekvenser av tiltaket og forslag til avbøtende tiltak. Den tar for seg vindparken, atkomstvei, internveier, servicebygg og transformatorstasjon. Utredningen er gjennomført ihht. plan- og bygningslovens krav om konsekvensutredninger.

Følgende definisjon av reiseliv er gitt av FN-organisasjonen World Tourism Organization:

"Reiselivet omfatter personers reise og opphold utenfor det geografiske området hvor de vanligvis ferdes, og hvor hovedformålet med reisen ikke er å få lønnet arbeid på det stedet de besøker" (sitert i SSB 2003). Definisjonen omfatter dermed både nærings- og feriereiser.

Et områdes attraktivitet for reiselivet vil avhenge av de kvaliteter en finner der. Noen av disse kvalitetene berøres i denne utredningen. For mer utfyllende informasjon om deltema som kulturminner og kulturmiljø, landskap og friluftsliv, vises til de respektive konsekvensutredninger. Denne rapporten vurderer den samlede verdi området har for reiselivet og i hvilken grad tiltaket berører disse verdiene på en måte som får konsekvenser for reiselivet.

2 Tiltaksbeskrivelse

2.1 DAGENS SITUASJON

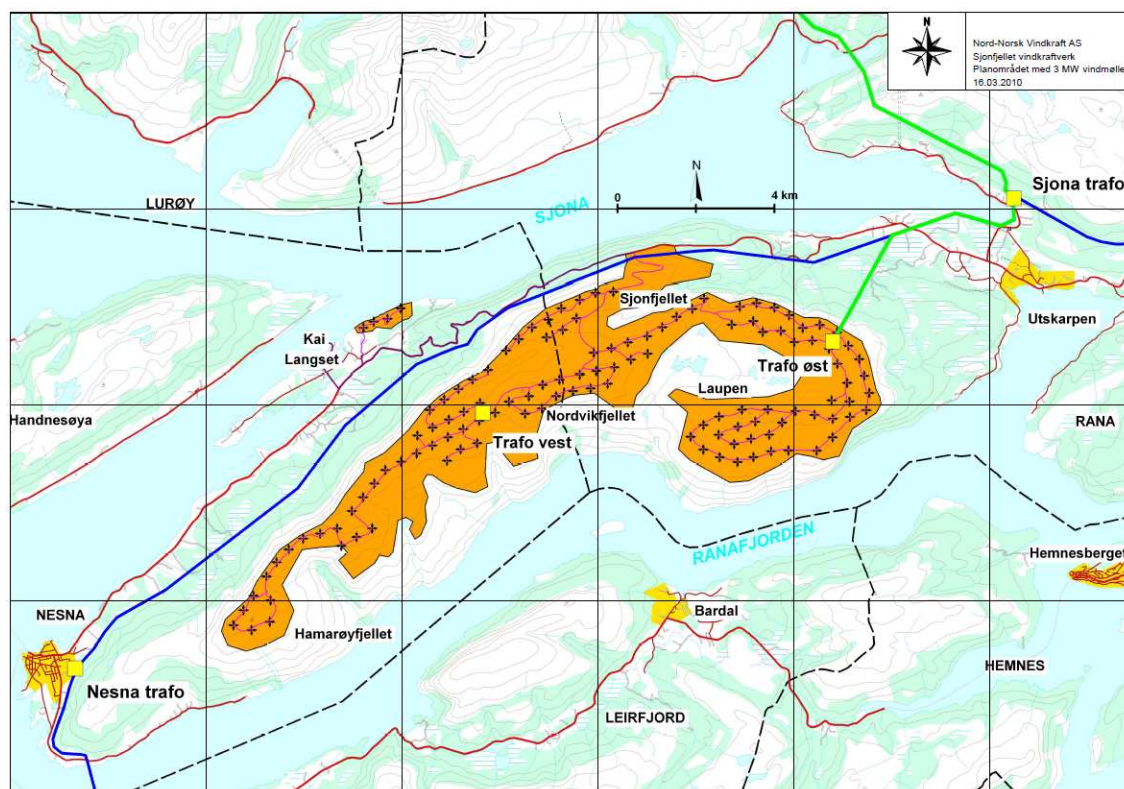
Sjonfjellet er en fellesbetegnelse på en fjellrygg som strekker seg fra Nesna i Nesna kommune til fjellplatået Laupen i Rana kommune. Området ligger i en høyde fra 500-840 m over havet.

Planområdet er dekket av barmark og lavt voksende vegetasjon, og er generelt lite brukt som turterreng.

2.2 VINDPARKEN

Planområdet utgjør ca. 41,7 km², hvorav 18,3 km² ligger i Nesna kommune og 23,4 km² i Rana kommune, pluss ca. 0,5 km² på Langset i Nesna kommune.

Valg av vindturbin typer er ennå ikke fastlagt. Konsekvensutredningene har tatt utgangspunkt i følgende vindturbin størrelser: 120 vindturbiner à 3 MW i vindparkområdet på Sjonfjellet med en samlet installert effekt på 360 MW pluss 4 vindturbiner med 2 til 2,5 MW effekt på Langset.

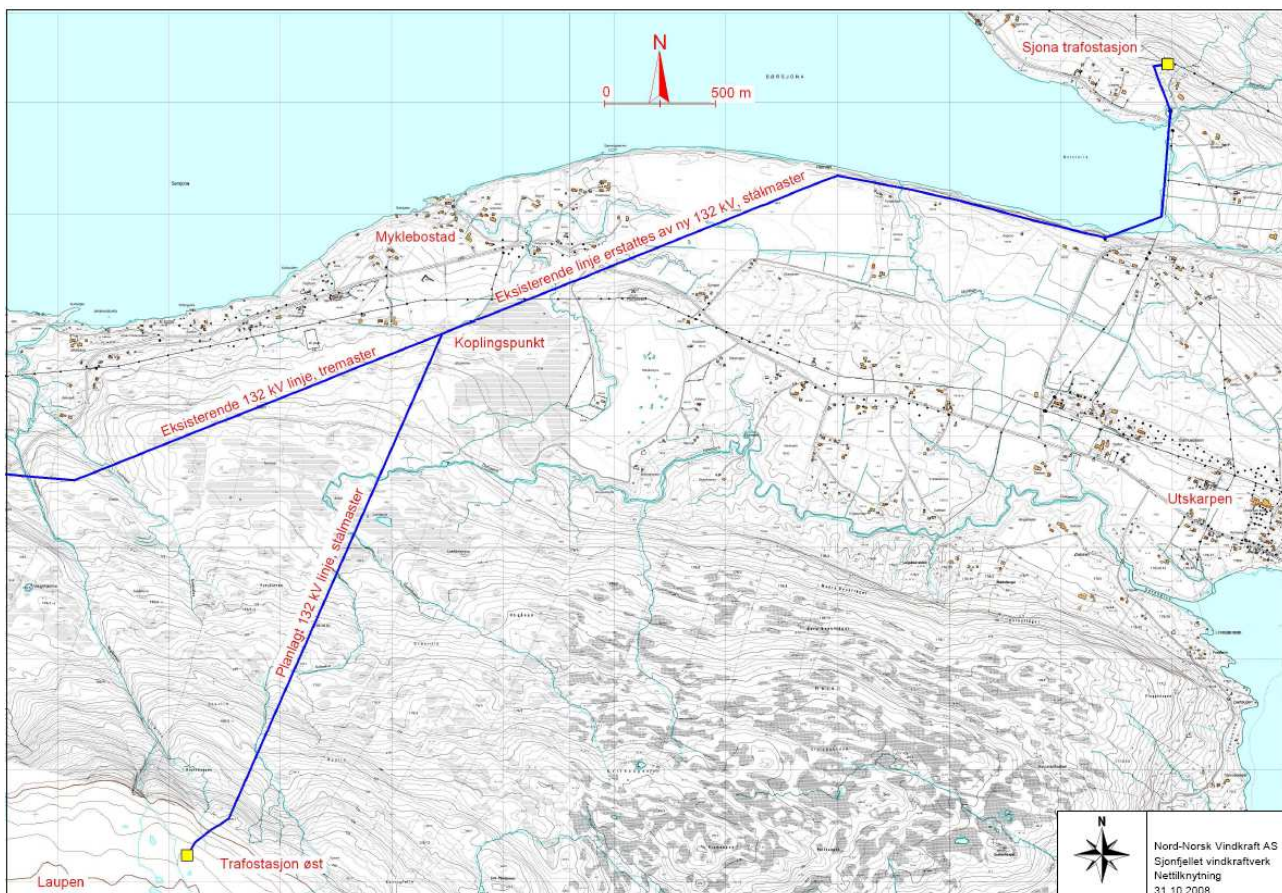
Figur 1 Planområde Sjonfjellet vindkraftverk med inntegnet 2,3 MW (Langset) og 3 MW vindturbiner

Det må til sammen bygges om lag 63 km vei med 5 m bredde frem til hver enkelt vindturbin, hvor det må tilrettelegges et areal på ca. 1-1,5 daa for kranoppstilling, mellomlagring etc.

2.3 NETTILKNYTNING

Internt i vindparken vil kraften bli transportert i jordkabel. Fra trafostasjonen øst på Sjonfjellet ned til Sjona transformatorstasjon vil det bli bygget 132 kV-luftspenn på stålmaster til eksisterende linje, der eksisterende tremaster erstattes med stålmaster.

Kraften fra turbinene på Langset planlegges ført inn på eksisterende 22 kV linje i nærområdet.

Figur 2 Nettilknytning fra Sjonfjellet til Sjona transformatorstasjon.

2.4 0-ALTERNATIVET

0-alternativet for turisme settes lik dagens situasjon.

Reiseliv er et betydelig satsings- og inntektsområde for Nordland og dets betydning er voksende. Det er derfor god grunn til å tro at reiselivet i regionen vil fortsette å utvikle seg positivt uten vindkraft i årene som kommer.

Det finnes planer om å bygge et ilandføringsanlegg for gass ved Langset. Nesna kommune vurderer at sannsynligheten for at det vil bli utført er realistisk. Hvis anlegget blir bygget, vil Langsetområdet i enda sterkere grad bli industrielt preget. Virksomheten antas å øke etterspørsel for hotellovernattinger betydelig. Ilandføringsanlegget er i et tidlig

planleggingsstadium og byggestart forventes ikke før om 10-15 år. Ilandføringsanlegget vurderes derfor ikke som del av 0-alternativet.

3

Metode og datagrunnlag

3.1 AVGRENSNING AV UNDERSØKELSESONOMRÅDET

Influensområdet er avgrenset til å omfatte planområdene for vindparken på hhv. Langset og Sjonfjellet, korridorer for tilkomstveier, områder som blir direkte berørt av anleggsarbeid og reiselivslokaliteter som blir visuelt berørt av inngrepet.

3.2 METODE

Materialet undersøkelsen er basert på er hentet fra

- Telefonintervjuer med reiselivsaktører i 2011 og 2006
- Befaring i regionen i juni 2006
- Dokumentasjon som kommunale og fylkeskommunale planer og rapporter, offentlig tilgjengelig statistikk, rapporter og undersøkelser om vindkraft og reiseliv, litteratur om vindkraft.
- Synlighetskartet og visualiseringene av tiltaket (vedlegg til fagrapport landskap) er benyttet for å vurdere synlighet av anlegget. Selve landskapsutredningen er brukt som bakgrunnsinformasjon.
- Støykartet fra fagrapport forurensning er brukt for å vurdere hørbarhet.
- Informasjon om vindkraftprosjekter i Nordland er hentet fra NVEs nettsider.

Det er ikke utviklet en egen håndbok eller veileder for konsekvensutredninger på tema reiseliv. Ulike metodikker har derfor blitt satt sammen for å ivareta behovene i denne delutredningen. Ved vurderinger av områders verdi for reiselivet har DN-håndbok 18-2001 "Friluftsliv i konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven" (DN 2001) og de verdikriterier som der skisseres vært benyttet. Skalaen som benyttes er imidlertid erstattet med den man finner i Statens Vegvesens Håndbok 140. Dette er gjort for at alle temautredningene skal kunne leses ut fra samme skala. Konsekvensvurderingene er gjort etter Statens Vegvesens Håndbok 140 (2006).

Konsekvensutredningen beskriver:

- **Ressursmessig status** av området; beskrivelse av influensområdet for reiselivet. Verdien av et område/anlegg angis på en 5-delt skala fra "liten verdi" til "stor verdi".

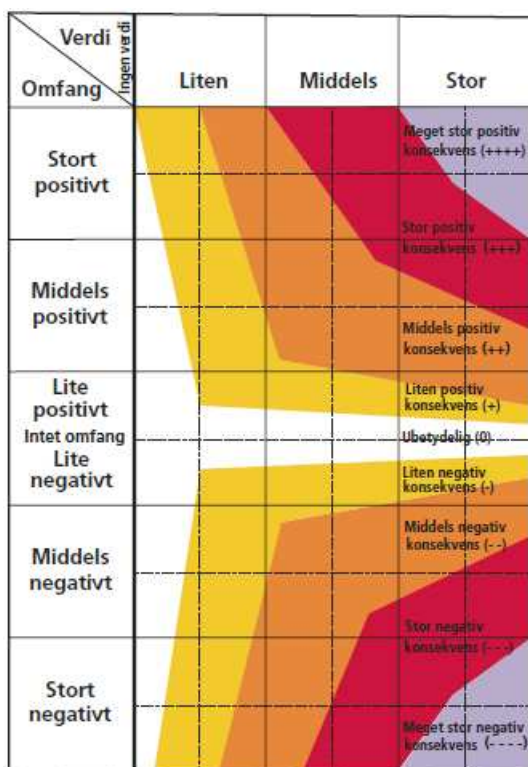
liten	liten - middels	middels	middels- stor	stor

- **(0-alternativet)** hvordan området sannsynligvis vil utvikle seg i fremtiden *uten* det planlagte tiltaket
- på hvilken måte og hvor sterkt tiltaket kommer til å påvirke området (tiltakets **omfang**). Tiltakets omfang angis på en 7-delt skala fra "stort negativt" til "stort positivt"

stort negativt	middels negativt	lite negativt	intet / ubetydelig	lite positivt	middels positivt	stort positivt

- tiltakets **konsekvenser**: de fordeler eller ulemper som tiltaket vil medføre i forhold til 0-alternativet angis på en 9-delt skala fra "meget stor negativ" til "meget stor positiv" konsekvens. Dette fremstår som en samlet vurdering av områdets/anleggets verdi for reiselivet og vindparkens omfang for området/anlegget som vist i nedenstående konsekvensvifte.

meget stor negativ	stor negativ	middels negativ	lite negativ	intet / ubetydelig	lite positiv	middels positiv	stor positiv	meget stor positiv

Figur 3 "Konsekvensvifte" (fra Statens Vegvesens Håndbok 140)

3.3 UTREDNINGSPROGRAM

Konsekvensutredningen bygger på utredningsprogramet som NVE har fastsatt den 24.10.2011:

Reiseliv og turisme

- Reiselivsnæringen i området skal beskrives kortfattet, og tiltakets mulige virkninger for reiseliv og turisme skal vurderes.

Fremgangsmåte:

Vurderingene bør baseres på informasjon innhentet hos lokale myndigheter, reiselivsnæringen og andre relevante informasjonskilder. Det bør innhentes erfaringer fra andre områder i Norge og eventuelt andre land. Forskningsresultater og erfaringer fra etablerte vindkraftverk i inn- og utland bør innhentes for å belyse virkninger for reiseliv og turisme.

4 Status og områdets verdi for reiselivet

4.1 LOKALISERING

Sjonfjellet ligger i både Nesna og Rana kommuner i Nordland fylke. Sjonfjellet, slik det i denne utredningen er definert, utgjør det meste av Nesnahalvøya. I den ene enden av halvøya ligger tettstedet Nesna og i den andre, tettstedet Utskarpen. Sjonfjellet ligger som en rygg og danner en visuell bakgrunnsramme for strandflaten som ligger utenfor. Øyene Hugløya, Handnesøya og Tomma ligger alle i Nesna kommune. Sør for Nesnahalvøya går Ranafjorden inn til Mo i Rana. Mellom Handnesøya og Nesnahalvøya ligger fjorden Litsjona som går inn i fjorden Sjona. Bardal er lokalisert sør for Sjonfjellet.

Figur 4 Sjonfjellet og øyene i Nesna kommune. Kilde: www.finn.no

Figur 5 Sjonfjellet sett fra sør, på ca. 10 km høyde. Kilde: GoogleEarth.

Figur 5.2: Regional lokalisering av Sjonfjellet. Kilde: www.finn.no

4.2 REISELIV I NORDLAND

Ifølge Reiselivsstrategiene for Nordland 2011-2015, som Nordland fylkeskommune (2010) har utarbeidet i samarbeid med mange relevante aktører, er hovedmålene at

- "Nordland skal være det fortrukne reisemålet innen natur- og kystopplevelser"
- "Mangfoldet mellom fjell og hav skal være grunnlaget for opplevelsesproduksjon i Nordland"

Målet skal oppnås gjennom "samarbeid og nyskaping" som "skal bidra til utvikling av bærekraftige reiselivsbedrifter og lokalsamfunn."

Bærekraft er et viktig stikkord i reiselivsstrategien. I den forbindelse nevnes et intakt natur- og kulturlandskap som viktig.

Utviklingen av reiselivet rundt Sjonfjellet har gått tilbake i de siste årene ifølge rapporten om reiselivsstrategien for 2011-2015:

"Mo/Nesna/Sandnessjøen er det største handelsdistriktet og den største reiselivsregionen på Helgeland. Regionen hadde færre kommersielle overnattinger i 2009 enn i 2000, til tross for økt turisttrafikk om sommeren langs Kystriksveien. Hotellovernattinger knyttet til både ferie/fritid og kurs/konferanser har hatt stor nedgang. Oljeaktiviteten ser ut til å skape økt reiselivsomsetning i Sandnessjøenområdet."

4.3 SENTRALE REISELIVSAKTØRER OG -ANLEGG.

Her vil de mest sentrale reiselivsaktører og -anlegg kort bli beskrevet og verdivurdert. Anleggene vil ha ulik betydning avhengig av om man ser dem i en lokal eller regional sammenheng. I denne utredningen vil aktører og anlegg bli vurdert i forhold til den betydning de har for reiselivet regionalt.

4.3.1 Nasjonale og regionale aktører og anlegg

A) Kystriksveien

Kartet under viser Kystriksveien fra Brønnøysund til Bodø. Markedsføringen av Kystriksveien er uten tvil det enkelttiltak som gir størst tilstrømning av turister. I 2002 kom 55 % av de tilreisende til Nesna med bakgrunn i informasjon de hadde fått om Kystriksveien (Nesna kommune Næringskontoret 2002). Kystriksveien markedsføres som en av verdens vakreste turistveier som går langs verdens vakreste kyst. Landskapet er, ved siden av de aktivitetene som tilbys, Kystriksveiens viktigste attraksjonsverdi. For reiselivet i regionen er derfor Kystriksveien av stor verdi.

VERDIVURDERNG: Stor verdi

Kartet viser Kystriksveien i forhold til E6 på strekningen fra Trondheim til Lofoten.

Figur 6 Kystriksveien. Kilde: www.kystriksveien.no (2011).

B) Hurtigruten

Det er først og fremst opplevelser av natur, landskap og kystens bosetting som utgjør produktet overfor de reisende med Hurtigruten. Den markedsfører seg som verdens vakreste sjøreise, og i

2005 ble Hurtigruten kåret til verdens beste sjøreise av reiselivstidsskriftet Lonely Planet. Reiselivsmagasinet Travel Weekly i England kåret Hurtigruten som best i verden på spesialcruise i 2007 (Hurtigruten 2011).

Hurtigruten anløper Nesna to ganger daglig. De fleste reiser forbi Nesna, og Hurtigruten bidrar derfor bare i begrenset grad til reiselivsorientert verdiskapning for Nesnasamfunnet. Den bidrar imidlertid til å gjøre kyst-Norge kjent og vurderes derfor til å ha middels verdi for det regionale reiselivet.

VERDIVURDERING: Middels verdi

4.3.2 Lokale aktører og anlegg i vindparkens influensområde

C) Nesna feriesenter

Nesna feriesenter og motell er lokalisert i tettstedet Nesna og har totalt ca. 140 sengeplasser med godt belegg i sommersesongen. De har et bredt opplevelsestilbud som i stor grad er orientert mot naturbaserte opplevelser som fisketurer, sightseeing til havs, dykking og fjellvandring på Sjonfjellet og på de omkringliggende øyene. Feriesenteret er et naturlig stoppested langs kystriksveien og vurderes til å ha middels-stor verdi for det regionale reiselivet.

VERDIVURDERING: Middels-stor verdi

D) Hav- og fritid – Kajakkurs og -utleie

Hav og fritid tilbyr kajakk-kurs og kajakkutleie. Mest aktivitet er det i månedene juni til august med 10-15 deltagere pr uke. Kursdeltakerne bor vanligvis på campingplassen og de som drar på kajakkstur, tar med seg telt og campingutstyr. Det er ikke uvanlig at gjestene kommer med fly til nærmeste flyplass bare for å delta i kajakk-kurs og deretter dra på kajakkstur.

VERDIVURDERING: Middels verdi

E) Sjøbakken fiskecamp

Sjøbakken fiskecamping har 5.000 gjestedøgn mellom mai og oktober. De er lokalisert 2 km fra ferjeleiet på Levang. Ferja knytter kystriksveien til Nesna. Utover overnatting tilbyr campingen aktiviteter relatert til fiske og sightseeing i øyriket. Campingen er et naturlig stoppested langs Kystriksveien og vurderes til å ha middels-stor verdi for det regionale reiselivet.

VERDIVURDERING: Middels-stor verdi

F) Litlehaug staude og urtegård på Hugløya

Staude og urtegården har rundt 200 dagsbesøkende og ca. 40 overnattinger i året. Her tilbys overnatting, hagevandring, bevertning og turer i fjellet. Stedet er under oppbygging og tilbyr produkter som faller inn under merkevaren Nordland. Besøkstallet er pr. i dag begrenset. Den vurderes å ha liten verdi for det regionale reiselivet.

VERDIVURDERING: Liten verdi

Figur 7 Utsikt fra Hugla til Sjonfjellet. Kilde: <http://www.riksvei17.no>

G) Bardal

Stedet Bardal er lokalisert tvers overfor Sjonfjellet på andre siden av Ranafjorden. Stedet har årlig besøk av 4.000-5.000 tilreisende som i hovedsak kommer fra områdene rundt. Det tilbys her en rekke ulike aktiviteter som er orientert mot områdets og regionens historie. I Wangsbrygga som er fra 1870 tilbys historieseminar, konserter, utstillinger, butikkmuseum, servering og overnatting. I tillegg finnes bl.a. Galleri Bardal som er lokalisert i Mellageret, Borgen, en restaurert steinhytte og et skolemuseum i gammelskolen. Stedet har pr. i dag mest regionale tilreisende bl.a. pga. sin beliggenhet utenfor Kystriksveien. Stedet er en viktig regional reiselivsdestinasjon for det kulturbaserte reiselivet.

VERDIVURDERING: Middels-stor verdi

H) Nesna paragliderklubb

Nesna paragliderklubb bruker områdene rundt Sjonfjellet i sine flyvninger. Deres mest brukte rute starter fra Middagstuva overfor Nesna og går innover mot Langseth eller over Sjonfjellet mot Utskarpen. Videre brukes også utsikten på Sjonfjellet like ved Riksvei17 som startpunkt. Derfra flys det mot tettstedet Nesna. Aktiviteten har attraksjonsverdi for andre reiselivsaktører i området. Den vurderes imidlertid til å ha ubetydelig-liten verdi for det regionale reiselivet. Paragliding er vurdert i forbindelse med utredningen for tema friluftsliv og vurderes derfor ikke i forbindelse med tema reiseliv.

VERDIVURDERING: Ikke vurdert

I) Hyttefelt på Langset

Like nordøst for de fire Turbinene på Langset finnes 11 kartregistrerte hytter. Den korteste avstanden mellom turbinene og nærmeste hytte vil bli på 450 meter. Avstanden til den hytta som ligger lengst unna i feltet er på 1300 meter. Området har først og fremst verdi for de lokale hytteeierne, men det utgjør også en del av et større landskapsbilde som er synlig fra Hurtigruteleia. Dets lokalisering i nærheten av Langsetvågen kaianlegg begrenser den landskapsmessige verdien. Hyttelivet er vurdert i forbindelse med tema friluftsliv og vurderes derfor ikke i forbindelse med tema reiseliv.

VERDIVURDERING: Ikke vurdert**K) Bølgen hotell (under utredning)**

Det utredes for muligheten til å drifte et hotell i Nesna. Det er i den forbindelse stiftet en bedrift med navn Bølgen hotell Nesna AS. Ifølge en av pådriverne av prosjektet er det uklart om og når hotellet vil kunne etableres.

VERDIVURDERING: ikke vurdert**L) Ilandføringsanlegg for gass (under utredning)**

Helgeland gass planlegger et ilandføringsanlegg for gass på Langset. Installasjonen vil kunne bli en viktig "reiselivsdestinasjon" for personer som er engasjert i planlegging, oppføring og i driften av anlegget og vil øke etterspørselen for overnattingsmuligheter. Planleggingshorisonten er 10-15 år og det er pr dato uklart om ilandføringsanlegget vil bli bygget.

VERDIVURDERING: ikke vurdert

4.3.3 Oppsummering av verdier i vindparkens influensområde for reiselivet

Antall aktører og hvilke tilbud som tilbys påvirker et områdes attraktivitet for reiselivet. Selve planområdet på Sjonfjellet har som lokalitet ingen betydning for reiselivet. Verdien av vindparkens influenssone må ses i sammenheng med at det utgjør en del av Helgelandskysten som reiselivsregion.

Kystriksveien har stor verdi for det regionale reiselivet, deretter er Nesna feriesenter, Sjøbakken fiskecamp og "kulturdestinasjonen" Bardal viktige aktører i regionen.

Sjonfjellet vurderes å ha mindre verdi for reiselivet enn den attraktive strandkanten og øyene i regionen. Fjellet oppfattes mer som en tilbaketrukket visuell bakgrunnsramme. Totalt sett er Sjonfjellets nærområder relativt lite tilrettelagt for turister. Områdets samlede verdi for regionalt reiseliv vurderes derfor til middels.

Da Bardal og Sjøbakken fiskecamp i Leirfjord kommune ikke regnes til influensområdet for turbinene på Langset er verdien av Langset satt til liten – middels.

Tabell 1 Verdi av viktige elementer for reiselivet

	Lokalitet	Verdi
A	Kystriksveien	Stor verdi
B	Hurtigruten	Middels verdi
C	Nesna feriesenter	Middels-stor verdi
D	Hav og fritid	Middels verdi
E	Sjøbakken fiskecamp	Middels-stor verdi
F	Litlhaug staude- og urtegård	Liten verdi
G	Bardal	Middels-stor verdi
H	Nesna paragliderklubb	Verdi ikke vurdert (behandlet i temarapport for friluftsliv)
I	Hyttefelt på Langset	Verdi ikke vurdert (behandlet i temarapport for friluftsliv)
K	Bølgen hotell (under utredning)	Verdi ikke vurdert
L	Ilاندføringsanlegg for gass (under utredning)	Verdi ikke vurdert
Sum	Influensområde Sjonfjellet	Middels verdi
Sum	Influensområde Langset (ikke synlig fra Bardal og Sjøbakken fiskecamp)	Liten-middels verdi

5

Generelt om konsekvenser for reiselivet ved bygging av vindkraftverk

De siste årenes vindkraftutbygginger, samt de mange utbyggingsplanene som foreligger, har gjort reiselivsnæringen bekymret for konsekvensene dette kan få for reiselivsproduktet Norge. Mulige negative konsekvenser for næringen er knyttet til vindparkenes visuelle virkninger, dvs. hvordan de kan påvirke miljøet ved å redusere opplevelsesverdien av uberørte landskap.

I hvilken grad vindkraftutbygginger vil ha påvirkning på turistens valg av Norge som ferieland vil være avhengig av mange faktorer, bl. a turistenes holdninger til vindkraft, og forventningene de har til Norge som ferieland.

I det følgende vil resultatene fra noen relevante studier og spørreundersøkelser om vindkraftverks virkninger på reiseliv og turisme, foretatt i Norge og i UK, bli omtalt og drøftet. Felles for disse studiene er at de tar for seg vindkraftutbygging i kommuner/ regioner hvor det er et nokså betydelig reiseliv og/eller stort potensial for utvikling av reiseliv som følge av unik natur og uberørt landskap.

Det bemerkes imidlertid at et reiselivsprodukt kan være både feriereiser og reiser i forbindelse med arbeid, kurs o. l. Når man snakker om reiselivsnæringen generelt vil man da måtte ta alle disse produktene i betraktning, mens begrepet turisme kun omfatter reiser i forbindelse med ferie. Eventuelle virkninger av et vindkraftverk vil som regel være positive for bedrifter som satser på forretningsreisesegmentet. Virkninger for turisme vil derimot kunne være både positive og negative.

Det gjøres oppmerksom på at de fleste av spørreundersøkelsene som er omtalt under i hovedsak konsentrerer seg om turisme, og reflekterer i mindre grad virkninger for annen type reiseliv. Resultatene vurderes likevel å gi en pekepinn på omfanget av både positive og negative virkninger for reiselivsnæringen.

5.1 UNDERSØKELSER OM TURISTERS HOLDNINGER TIL VINDKRAFT

"Vindkraft, reiseliv og miljø – en konfliktanalyse"

Siden utbyggingen av vindkraft i Norge er på et nokså tidlig stadium har det hittil vært gjennomført relativt få undersøkelser av turistens holdninger til vindkraft her i landet. I 2009 forelå imidlertid rapporten "Vindkraft, reiseliv og miljø – en konfliktanalyse", utarbeidet av Vestlandsforskning, på oppdrag fra NHO reiseliv, NHO Sogn og Fjordane, Vestavind kraft og EBL. Rapporten tar for seg de sentrale problemstillingene knyttet til vindkraftutbygging og reiselivssatsning (Vestlandsforskning 2009).

Det ble foretatt en gjennomgang av norsk og internasjonal litteratur om forholdet mellom reiseliv og vindkraftutbygging, og gjennomført en holdningsundersøkelse blant turister i ulike

aldersgrupper og med ulik nasjonalitet på ferie langs norskekysten. I tillegg ble det foretatt caseundersøkelser i tre norske kommuner; Måsøy i Finnmark, og Vågsøy og Selje i Sogn og Fjordane. I hver av casene ble reiselivsressurser og -interesser og situasjonen med hensyn til vindkraftutbygging kartlagt. Deretter ble nøkkelaktører innenfor det lokale reiselivet intervjuet for å få deres vurderinger av, og erfaringer med reiseliv og vindkraft i kommunen.

Spørreundersøkelsene har ikke dokumentert at det er mange eller store konflikter mellom eksisterende vindkraftverk og reiseliv i Norge, men snarere at det er få slike konflikter, og at de er små. Imidlertid tyder undersøkelsene av turistenes holdninger på at det kan være et potensial for vesentlige konflikter gitt at det blir større og flere anlegg langs norskekysten, og at disse i større grad blir lokalisert til områder med stor potensiell verdi for reiselivet eller områder med stor reiselivsaktivitet i dag.

Vestlandsforsknings rapport viser også at det er forskjeller på hvilken oppfatning utenlandske og norske turister har av vindkraftverk, og at de utenlandske turistene jevnt over er mer positivt innstilt til vindkraftutbygging enn de norske, først og fremst på grunn av det miljøvennlige aspektet. Dette kan delvis skyldes at norske og utenlandske turister har ulik forventning til hva som er uberørt natur. De utenlandske turistene er ofte vant til å feriere i langt mer tettbefolkede og inngrepspregede områder, og har antakelig en annen toleransegrense overfor inngrep i naturen enn de norske.

Oppsummert ga caseundersøkelsene tre hovedkonklusjoner: reiselivsaktørene er optimistiske med hensyn til reiselivsutviklingen, de aller fleste mener at vindkraftverkene i deres kommune/nabokommunen har hatt liten eller ingen virkning på næringen, men at den konkrete lokaliseringen av vindkraftverket er av stor betydning.

"Atlantehavsveien"

I 2005 ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant turistene på Atlantehavsveien i forbindelse med utredningen av en offshore vindkraftutbygging, prosjektet Havsul IV (Melby og Mork 2005). Turistene som deltok var både norske og utenlandske. 42 % av deltakerne i undersøkelsen var av den oppfatning at en utbygging av Havsul IV ville ha negative effekter på landskapet, men hele 68 % svarte at en eventuell realisering av planene ikke vil medføre endringer i deres bruk av området som turmål/destinasjon. 20 % svarte at de ville bruke området mindre, mens kun 7 % sa at de ville slutte å bruke området. I tillegg sa 5 % at de ville øke sin bruk av området etter en utbygging. 55 % av de spurte var imidlertid bekymret for hvordan kysten ville fremstå som reisemål ved en storstilt utbygging av vindkraft.

"Lokale ringvirkninger av vindkraftverk i Norge"

I 2010 gjennomførte Ask Rådgivning, i samarbeid med Agenda Kaupang en utredning med temaet lokale ringvirkninger av vindkraftverk i Norge (Ask Rådgivning og Agenda 2010). Utredningsarbeidet har vært konsentrert om etterprøving og erfaringsinnsamling fra de etablerte vindkraftverkene på Smøla, Hitra, Bessakerfjellet i Roan og Kjøllefjord i Lebesby kommune. I forbindelse med kartleggingen av de lokale ringvirkningene ble reiselivsbedriftene i kommunene intervjuet. I følge de fleste reiselivsaktørene har ikke vindkraftverkene hatt noen avgjørende innvirkning på turisttilstrømningen verken i anleggs- eller driftsfasen. Få aktører har opplevd en betydelig økning i omsetning, og de aktørene som opplevde en økning i anleggsfasen hadde en hotell/motellprofil, og kunne tilby innkvartering av anleggspersonell. I samtlige tilfeller er imidlertid vindkraftverkene stort sett plassert i god avstand, eller er lite synlige fra turistbedriftene og hovedattraksjonene. Turistenes interesse for vindkraftverkene har vist seg å være større enn antatt. På Smøla inngår vindkraftverkene som en del av "opplevelsespakken" som tilbys turister. De samme ønsker og planer har også reiselivsaktører i Roan og på Hitra.

“The impact of wind farms on the tourist industry in the UK”

British Wind Energy Association (BWEA) har i en rapport sammenfattet konklusjonene fra de mange spørreundersøkelser om turisternes holdninger til vindkraftverk, gjennomført i UK i de siste 10-15 årene (BWEA 2006). I følge rapporten har det vært en jevn økning i tilstrømningen av turister til regioner hvor det har vært større vindkraftutbygginger, slik som Cornwall, Wales og Scotland. Konklusjonene en trakk fra spørreundersøkelsene var at vindkraftverk ikke har hatt nevneverdige virkninger for reiselivet. De turistene som var negative representerte i samtlige tilfeller lave prosentandeler. Samtidig ble det registrert at mange av de intervjuede hadde en positiv holdning til vindkraftverk, og at vindkraftutbygging ikke ville påvirke ønsket om å reise tilbake til et område eller ikke. Vindkraftverkenes funksjon, eller potensielle funksjon som turistmål ble også fremhevet i undersøkelsene.

Oppsummering av litteraturstudien

Undersøkelsene gjort av Vestlandsforskning har dokumentert at det er få konflikter mellom eksisterende vindkraftverk og reiseliv i Norge i dag, men at det kan være et potensial for vesentlige konflikter dersom det blir bygget større og flere vindkraftverk langs norskekysten, og disse blir lokalisert til områder med stor potensiell verdi for reiselivet eller områder med stor reiselivsaktivitet i dag. Turistenes bekymring for storstilt utbygging blir også bekreftet i spørreundersøkelsen «Atlanterhavsveien».

På motsatt side ble de positive ringvirkningene vurdert å være små eller ubetydelige i Vestlandsforskningens undersøkelse, men en omfattende utbygging kan, på samme måte som den kan skape større konflikter, slå positivt ut for lokale overnattingssteder som ikke bare satser på turisme, men også på forretningsreisende.

Erfaringene fra fem av landets største vindkraftverk indikerer relativt klart at tilstrømningen av turister ikke vil bli vesentlig påvirket av en utbygging på kort sikt. Ifølge spørreundersøkelsene gjort i UK har ikke vindkraftutbygging hatt noen betydning for utviklingen innen reiselivsnæringen, eller for de aller fleste turisternes valg av reisemål.

På bakgrunn av disse resultatene vurderes ikke en vindkraftutbygging isolert sett å ha noen nevneverdig innvirkning på reiselivet. Dersom det i fremtiden blir aktuelt med omfattende vindkraftutbygginger i en og samme region, vil imidlertid sumvirkningene av disse kunne være negative for reiselivsnæringen.

6 Omfangs- og konsekvensvurderinger

6.1 TILTAKETS OMFANG FOR SENTRALE REISELIVSAKTØRER OG -ANLEGG

Omfanget av tiltaket vurderes for:

- I driftsfasen:
 - a. Utbygging av en vindpark på Sjonfjellet
 - b. Utbygging av fire vindturbiner på Langset
- Anleggsfasen

6.1.1 Utbygging på Sjonfjellet

Det vil bli bygd ca. 63 km vei (atkomstvei og internvei). Veien blir ca. 5 m bred. I tillegg skal to transformatorstasjoner bygges i vindparken og et servicebygg oppføres ved riksvei17.

Turbinenes visuelle influenssone satt til 10 km i denne rapporten. Turbinenes synlighet er størst i de mellomnære områdene der de faller inn i vanlig blikkhøyde. Lokaliseringen av turbinene oppe på fjellet og på ei halvøy gjør at synligheten har stor rekkevidde fra enkelte områder. Synligheten begrenses imidlertid der omliggende øyer og fjell ligger imellom. Synligheten er størst i et belte på 3-10 km rundt Nesnahalvøya.

Pga. parkens beliggenhet vil de fleste av de områder som turister oppholder seg i, ligge utenfor influensområdet for støy (kilde: støykart, vedlegg til Fagrapport forurensning). Skyggekastkartet (vedlegg til Fagrapport skyggekast viser at skyggekasting bare forekommer så nær vindparken at reiselivsmålene ikke blir berørt, med unntak av kystriksveien.

Kystriksveien

Vindparken på Sjonfjellet følger Kystriksveien over en strekning på 17 km. Turbinene vil kunne ses i varierende grad på denne strekningen. Hoveddelen av turbinene er lokalisert fra 300-840 m høyere enn nivået på veien, hvilket innebærer at bare en del av dem (opp til 40) vil være synlige fra Kystriksveien. For å kunne se turbinene oppe på fjellet vil man imidlertid måtte heve blikket betraktelig pga. det bratte terrenget.

Turbinenes synlighet vil øke betraktelig når man kommer lengre unna. Turbinenes lokalisering oppe på fjellet gjør dem synlige over store avstander, men vil selvsagt variere med topografien langs veien. Fra de deler av Kystriksveien som går på nordsiden av Sjøna er stedvis så mange som 80 turbiner synlige i vanlig blikkhøyde. Her finnes bl.a. en rasteplass som vil få utsikt rett mot vindparken.

På veien opp fra Langset over Sjonfjellet ligger et mye brukt utsiktspunkt som omtales som Norges vakreste rasteplass. Her rettes oppmerksomheten utover mot Sleneset og Lovund, og

man vil dermed stå med ryggen mot turbinene oppe på Sjonfjellet. Blikket vil derimot være rettet mot de fire turbinene på Langset.

Herfra vil turbinene kunne være hørbare og oppfattes som støy og det forekommer også at skyggekastning fra de roterende vinger vil kunne observeres. Støy og skyggekastning anses som ikke relevant for bilister som kjører, men det vil redusere opplevelsen for bilister som bruker rasteplassen.

Hurtigruten

Hurtigruteleia går mellom Handnesøya og Tomma. Store deler av vindparken vil være synlig på avstand på deler av innseilingen mot Nesna, mens 1-40 turbiner vil være synlige når den ligger til kai. Hurtigruta ligger kun 15 minutter på Nesna og det er ikke lagt opp til turer for passasjerene på land i dette området.

Nesna feriesenter og hotell

Fra feriesenterets lokalisering vil 1-40 turbiner være synlige på ca. 4 km avstand. De er imidlertid så langt borte at de ikke vil forårsake støy. Skyggekastning er ikke aktuelt fordi natt og morgensol ikke kommer over Sjonfjellet.

Fjellvandring som legges opp i ruter opp på Nesnafjellet og på Hamarøytinden vil være sårbare for turbinene. Hamarøytinden ligger inne i den planlagte vindparken og denne turen vil påvirkes visuelt og på toppen også støymessig. For noen turister kan vindparken derimot være en attraksjon, som de oppsøker som et turmål.

En vesentlig del av aktivitetstilbudet ved senteret omfatter naturbasert virksomhet ute på fjorden. Herfra vil store deler av vindparken være synlige, selv om den visuelle virkningen avtar med avstanden og regnes som ubetydelig fra ca. 10 km avstand.

Hav og fritid – kajakk-kurs og kajakkutleie

Fra havet og øyene utenfor Nesna vil vindparken generelt bli godt synlig. Avstanden til nærmeste vindturbine vil bli 4 km fra Nesna og fra de nærmeste holmene Feøya og Sauraholmen er avstanden til vindparken 7-8 km. Herfra vil vindturbinene være synlige, men ikke dominerende. Fra områder lenger ute i havet vil store deler av vindparken skimtes.

Leder for Hav og fritid frykter at en vindpark på Sjonfjellet vil ødelegge for gjestenes opplevelse av vill og urørt natur og for bedriften hans.

Sjøbakken fiskecamp

Campingen har utsikt mot Sjonfjellet i nordøst. Herfra vil 41-80 turbiner være synlige på 7 km avstand.

Litlhaug staude og urtegård

Gårdens lokalisering på Hugløya sør-vest for Sjonfjellet gir god utsikt mot vindparkområdet. 40 turbiner vil være synlige herfra. Med 7 km er avstanden her så stor at man kun vil få et fjernt visuelt inntrykk av vindparken.

Bardal

Vindparken er lokalisert 3,5 km i luftlinje unna Bardal. Siden det bare er Ranafjorden i mellom dem vil store deler av vindparken være godt synlig. Støy, skyggekast, og refleksblink er ikke aktuelt siden vindparken ligger for langt borte.

Båttrafikk langs Ranafjorden og Sjøna

Sjonfjellet ligger ytterst i Ranafjorden og det er stor trafikk av tilreisende med båt langs både Sjøna og Ranafjorden sommerstid. For disse vil det visuelle inntrykket være viktig. 1-40 turbiner vil være synlige mens man seiler langs Sjonfjellet. Når man kommer lengre unna begrenses synligheten av topografien.

Merknad om synlighet og virkningenes omfang: For vurderingene forutsettes at den "gjennomsnittlige reisende" vil oppfatte synlige vindturbiner som noe negativt. Noen vil være sterkt negative, andre nøytrale og noen vil oppfatte det som interessant og positivt. Dette er en forenkling og konsekvensgraden vil derfor i tillegg ta hensyn til resultater fra litteraturstudie som viser at synligheter ikke nødvendigvis er så negativ for reiselivet som tabellen nedenfor tilsier.

Omfangsvurderingen for hver reiselivsdestinasjon er sammenstilt i tabell 2.

Tabell 2 Omfangsvurdering for reiselivsdestinasjoner i vindparkens influensområde

	Merknad	Omfang
Kystriksveien	Middels stor visuell virkning på en delstrekning som er liten i forhold til antall km som vanligvis kjøres i løpet av en reise.	Liten negativ
Hurtigruten	Liten visuell virkning på en delstrekning som er liten i forhold til antall km som vanligvis kjøres i løpet av en reise.	Liten negativ
Nesna feriesenter og motell	Fremmedelement i feriensenterets nærmere aktivitetsområde (turer, camping), der mange gjester tilbringer mye tid, men ingen redusert opplevelsesverdi i den foretrukne utsiktsretningen mot havet.	Middels negativ
Hav og fritid – kajakk-kurs og –utleie	Fremmedelement i området for kursaktiviteter. Lite visuell virkning på turer i øyene, pga avstanden til vindparken.	Liten-middels negativ
Sjøbakken fiskecamp	Vindparken synlig på avstand (7 km)	Ubetydelig – liten negativ
Litlhaug staude og urtegård	Vindparken synlig på avstand (7 km)	Ubetydelig – liten negativ
Bardal	Den foretrukne utsikten i Bardal vil være betydelig negativt påvirket av vindparken på relativt kort avstand (3,5 km). Virkningen forventes å være begrenset, pga at reiselivet i Bardal er kulturbasert, der utsikten bare er en liten del av selve opplevelsen.	Middels - stor negativ
Båttrafikk langs Ranafjorden og Sjona	Liten visuell virkning på båtsreisende som kjører langs kysten. Større virkning på båter som kjører inn i fjordene. Denne virkningen vurderes som friluftaktivitet i egen fagutredning og vurderes derfor ikke her.	Liten negativ
Sum omfang for vindparken på Sjonfjellet		Middels negativ
Sum omfang for vindturbinene på Langset		Liten-middels negativ

Samlet vurdering av omfang for reiselivsaktører og -anlegg

Lokaliseringen av turbinene på Sjonfjellet medfører at aktuelle reiselivslokaliteter først og fremst blir visuelt berørt. Størst visuell påvirkning vil parken ha i et 3-10 km belte rundt Nesnahalvøya, der blant annet Nesna camping er lokalisert. I tillegg vil parken være meget godt synlig for reiselivsmålet Bardal.

Omfang settes til **middels** pga at to av de viktigste reiselivsdestinasjonene (Nesna camping og Bardal) blir sterkest berørt.

Omfangvurderingen tar foreløpig ikke hensyn til resultater av litteraturstudien som viser at reiselivet i områder der vindkraft har vært bygget ut ikke har forandret seg nevneverdig.

6.1.2 Utbygging på Langset

På Langset planlegges 4 vindturbiner (2 – 2,5 MW) med en navhøyde 70-80 m og en tilsvarende rotordiameter. Atkomstvei på ca. 1 km anlegges fra Riksvei17 og frem til området. Internveiene inne i området vil bli rundt 1,5 km. Turbinene ved Langset er lokalisert like ved strandkanten.

Turisttrafikken på Litjsjona vil bli berørt av turbinene visuelt, med lyd, refleksblink og bevegelse. Turbinene vil også kunne ses fra Kystriksveien, Nesna feriesenter og motell, Litlhaug staude- og urtegård og fra utsiktspunktet på Sjonfjellet. De vil ligge i vanlig blikkhøyde og vil være lette å observere. De er imidlertid få og utgjør i så måte ikke et tungt innslag for den turisttrafikk som er i en viss avstand fra turbinene.

Omfanget av vindparken på Langset for reiselivsaktører og -anlegg vurderes med bakgrunn i dette til å være **liten-middels negativ**.

6.1.3 Anleggsfasen

Virkninger for reiselivet i anleggsfasen er først og fremst knyttet til transport av utstyr og vindturbiner fra Langsetvågen kai til de to planområdene. Byggingen av atkomst og internveier, byggingen av selve parken vil ikke berøre reiselivet i noen særlig grad utover det visuelle. Tiltaket vil være mest synlig på Langset.

Anleggsfasen vil kunne medføre positive virkninger for reiselivsbedrifter som tilbyr overnatting og catering.

6.2 KONSEKVENSER AV TILTAKET

Med utgangspunkt i verdi- og omfangsvurderingene foran, samt resultatene fra litteraturstudien (kapittel 5) vil dette kapitlet vurdere konsekvensene av vindparken for det større reiselivet i regionen. Spørsmålet som vurderes er følgende:

Vil en utbygging av vindparken endre det reiselivsproduktet som selges på en slik måte at det påvirker turiststrømmen til området?

De lokale reiselivsaktørene har varierende syn på hvilke konsekvenser vindparken vil kunne få for turiststrømmen. Flere har ikke en tydelig formening om hva en vindpark på Sjonfjellet vil bety for bedriften deres, mens en aktør mener at en utbygging vil ødelegge for bedriften hans. Generelt anses Sjonfjellet som en visuell bakgrunnsarena og med liten betydning som estetisk objekt for de fleste.

Metodikken fra håndbok 140 resulterer i middels konsekvensgrad basert på middels verdi og middels negativt omfang. Omfangsvurderingen har derimot ikke tatt hensyn til resultatet fra litteraturstudien som viser at reiselivet ikke har vært nevneverdig påvirket av utbygging av vindparker. Derfor reduseres konsekvensgraden til **liten negativ** om bare Sjonfjellet blir bygget ut og til liten-middels hvis flere vindparker skulle bli bygget ut i viktige reiselivsområder i midtre Nordland.

Konsesjonssøknadene for de nærmestliggende prosjektene, Sleneset og Træna vindpark, er avslått. Imidlertid er 10 nye prosjekter meldt i Nordland i tillegg til Sjonfjellet og 6 konsesjonssøkt (status januar 2012). Det antas at maksimalt halvparten av disse prosjektene vil få konsesjon og at det – med de aktuelle saksbehandlingstider - vil ta ca. 10 år til de vil være bygget.

Konsekvensgraden settes derfor til liten, selv om konsekvensen av en storstilt vindkraftutbygging i Helgeland vil kunne øke om flere vindparker kommer til.

KONSEKVENSGRAD: Liten negativ konsekvens

meget stor negativ	stor negativ	middels negativ	liten negativ	intet / ubetydelig	liten positiv	middels positiv	stor negativ	meget stor positiv
			x					

6.2.1 Utbygging på Langset

Verdi og omfang er begge to satt til liten – middels. Etter metodikken fra håndbok 140 vil konsekvensgraden da komme til å ligge på liten men med mulighet til å sette den liten-middels. Med bakgrunn i litteraturstudien velges å sette konsekvensgraden til liten.

KONSEKVENSGRAD: Liten negativ konsekvens

meget stor negativ	stor negativ	middels negativ	lite negativ	intet / ubetydelig	lite positiv	middels positiv	stor negativ	meget stor positiv
			x					

6.2.2 Anleggsfasen

Det er særlig i forhold til det store transportbehovet i anleggsfasen at reiselivet vil bli berørt. Under frakt av vindturbiner og maskiner vil riksvei17, som er en del av Kystriksveien, antageligvis bli stengt i korte perioder. Som avbøtende tiltak foreslås at transportene foretas på nattetid. Nattransport sammen med informasjon om tidspunkt for veistenging vil redusere konsekvensene for reiselivet til et minimum.

Anleggsperioden vil kunne få små positive konsekvenser for lokale reiselivsaktører ved behov for overnatting og catering.

Dersom det tas hensyn til de foreslåtte avbøtende tiltak vurderes konsekvensene for reiselivet i anleggsfasen til å være ubetydelige.

KONSEKVENSGRAD: Ubetydelig

7

Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak foreslås for å minske de negative konsekvensene av et tiltak. De kan imidlertid også være egnet til å forsterke positive trekk og dermed gi et bedre totalresultat. Det vil her bli foreslått tiltak av begge kategorier.

7.1 ANLEGGSPHASEN

Det anbefales å utarbeide et transportkonsept på riksvei 17 for lokal trafikk, reiseliv og anleggsarbeider. Eventuelt må veien tilpasses slik at personbiler punktuelt kan krysse store lastebiler. Det vil være viktig å informere godt om tidspunkt for mulige trafikkforstyrrelser og stenging av veien.

7.2 UTBYGGINGEN PÅ SJONFJELLET

Positive opplevelsestiltak kan knyttes til parken. Atkomstveien tilgjengeliggjør Sjonfjellet som et usedvanlig utsiktspunkt og dette kan knyttes opp mot informasjonstiltak om vindkraft generelt og denne parken spesielt. Andre tiltak burde vurderes i forhold til markedsgrunnlaget med Kystriksveien like ved.

Tilrettelegging med en besøksturbin ville være en attraksjon og imøtekomme reiselivet.

7.3 UTBYGGINGEN PÅ LANGSET

Konsekvensen for kystriksveien kan reduseres noe om de fire turbinene ved Langset tas ut av planene.

8

Referanser

Ask Rådgivning og Agenda, rapport 2010. Lokale ringvirkninger av vindkraftverk i Norge.

British Wind Energy Association, 2006. The impact of wind farms on the tourist industry in the UK.

Direktoratet for Naturforvaltning (2001): Håndbok 18-2001: Friluftsliv i konsekvensutredninger.

Hurtigruten (2011). <http://www.hurtigruten.no/utills/Om-Hurtigruten/Om-Hurtigruten/Hurtigrutens-historie/>

Kystriksveien (2011): <http://www.kystriksveien.no/>

Melby og Mork, 2005. Spørreundersøkelse Atlanterhavsveien.

Nesna kommune Næringskontoret (2002): Gjesteundersøkelsen på Nesna 2002.

Nordland fylkeskommune (2010). Reiselivsstrategi for Nordland 2011-2015;

<http://www.nfk.no/Filnedlasting.aspx?MId1=428&FillId=11230>

Statistisk sentralbyrå, SSB (2003): Reiselivsstatistikk 2002.

Statens vegvesen (2006): Statens vegvesens håndbok 140: Konsekvensutredninger.

Vestlandsforskning, 2009. Vindkraft, reiseliv og miljø – en konfliktanalyse".

Kilder for bilder er angitt i figurteksten.

8.1 INFORMANTER

Åshild Bårdsgård Blyseth (2006 og 2011), Bardal

Ole Hermann (2011) og Rigmor Otting (2006), Sjøbakken fiskecamping

Nina Rødahl Friis (2006 og 2011), Nesna Feriesenter og hotell

Björg Skjellerudssveen (2011), Litlhaug staude og urtegård

Magne Steiro, Hav og fritid (2011)

Marit Bye, ordfører Nesna kommune (2011)